

Förvaltning av skyddade områden, Natura 2000 och restaurering

Välkomna!!!

Praktiska saker

- Räck upp handen om du har frågor – eller skriv i chatten
- Ha micken avstängd om du inte ska prata

Program

9.30-9.45 Introduktion och presentation

9.45 -10.15 bakgrund och centrala begrepp/regelverk

10.15-10.30 bensträckare

10.30-11.00 gruppdiskussion

11.00-11.30 sammanfattning gruppdiskussion, frågor

11.30 -11.45 Läget för förslaget till restaureringsförordning och vad den kan innebära

11.45-12 avrundning och avslut.

Syfte

Webbinariet

- Fokus på ansvaret för förvaltning av Natura 2000-områden, och vad det innebär.
- Varför är detta viktigt?
- Hur fungerar det idag – och vad behövs för att det ska fungera bättre?
- Förslaget till restaureringsförfordning – vad kan den innebära för arbetet och hur kopplar det till befintliga åtaganden?

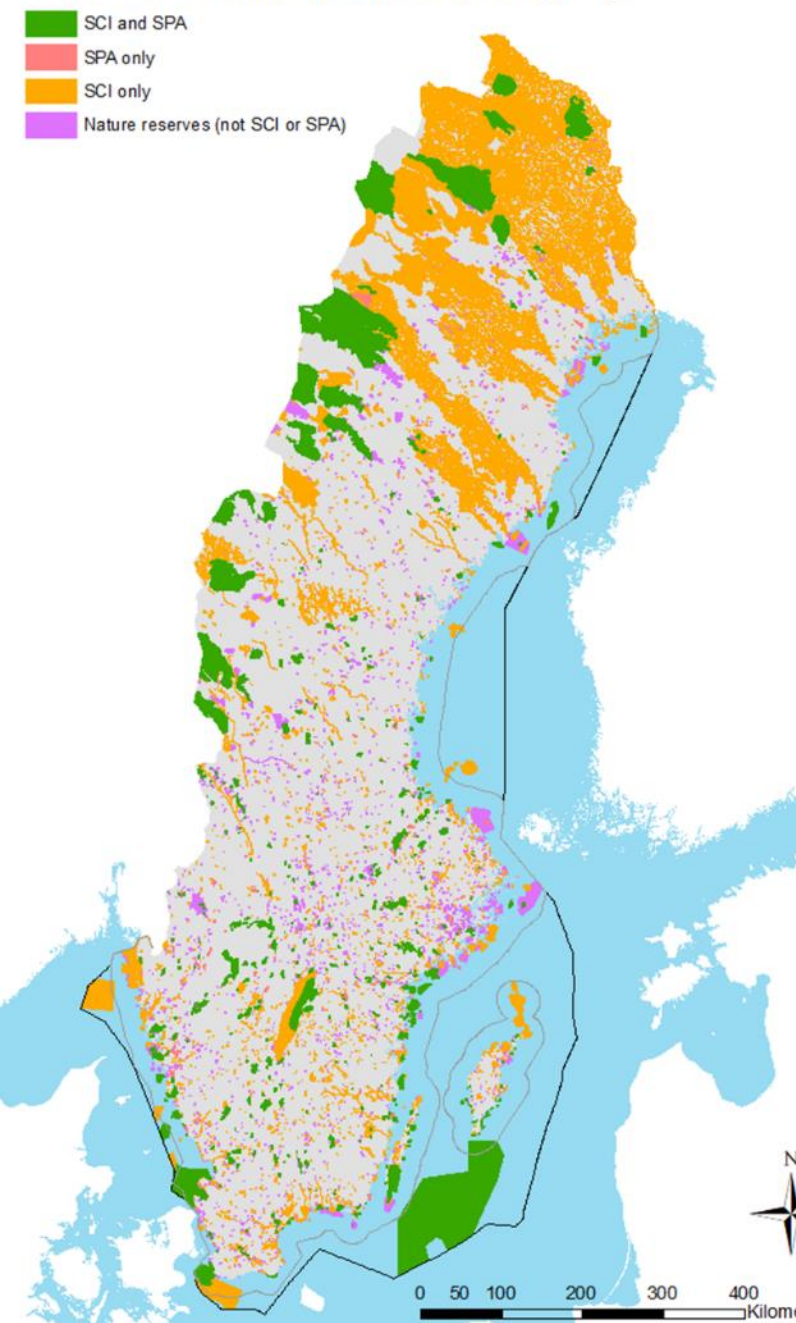

Presentationssrunda

- **Presentationssrunda – kort ta upp namn och organisation!**
 - utnyttja möjligheten att dela erfarenheter och diskutera utmaningar

Natura 2000 och förvaltning

Naturvårdsdirektiven: Art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet

Bevara biologisk mångfald! Nätverk av skyddade områden som kärna i arbetet.

EUs strategi för biologisk mångfald

TENN – ett fungerande nätverk av skyddade områden

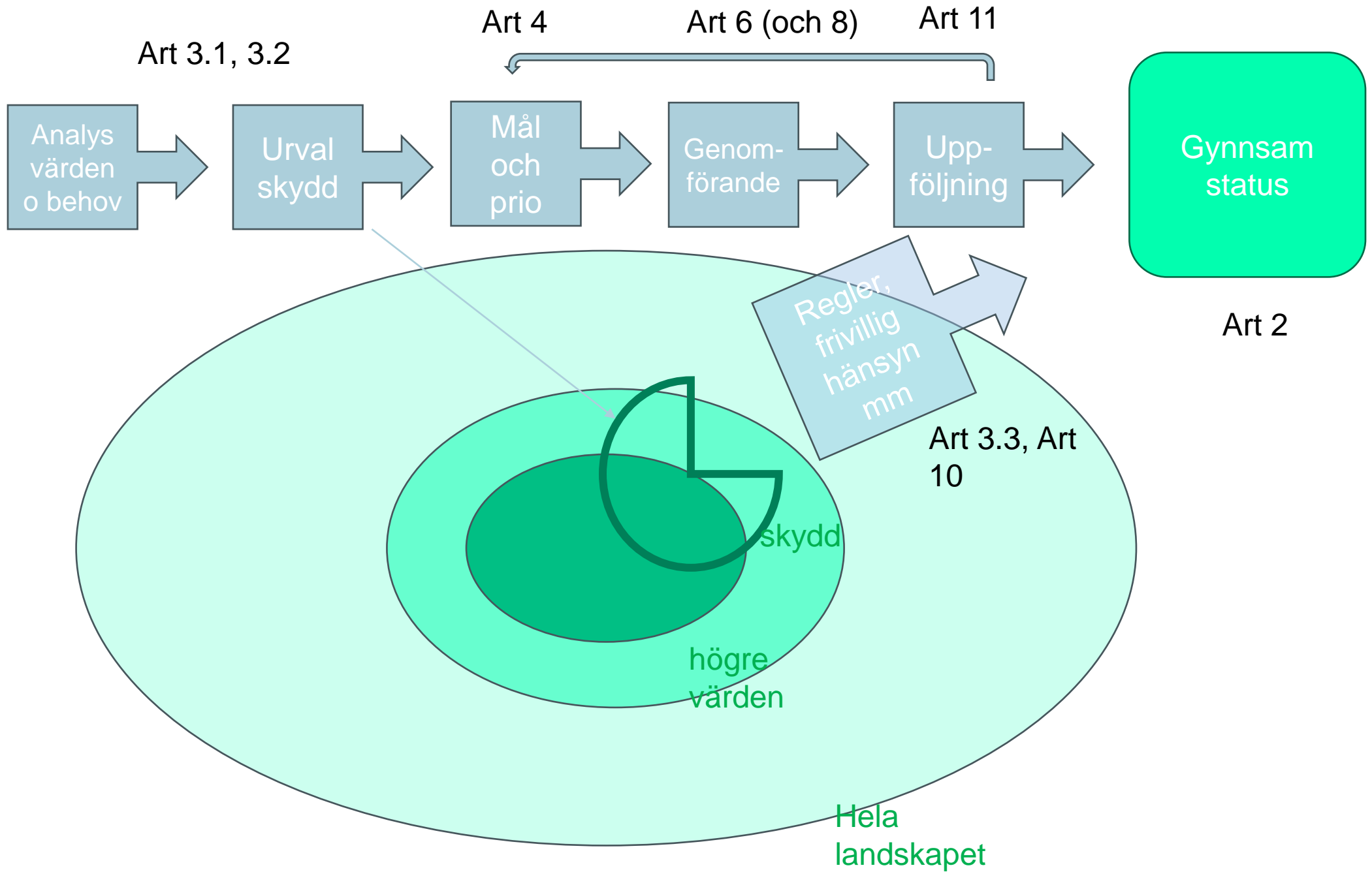
De skyddade områdena måste förvaltas – inte ”paper parks”

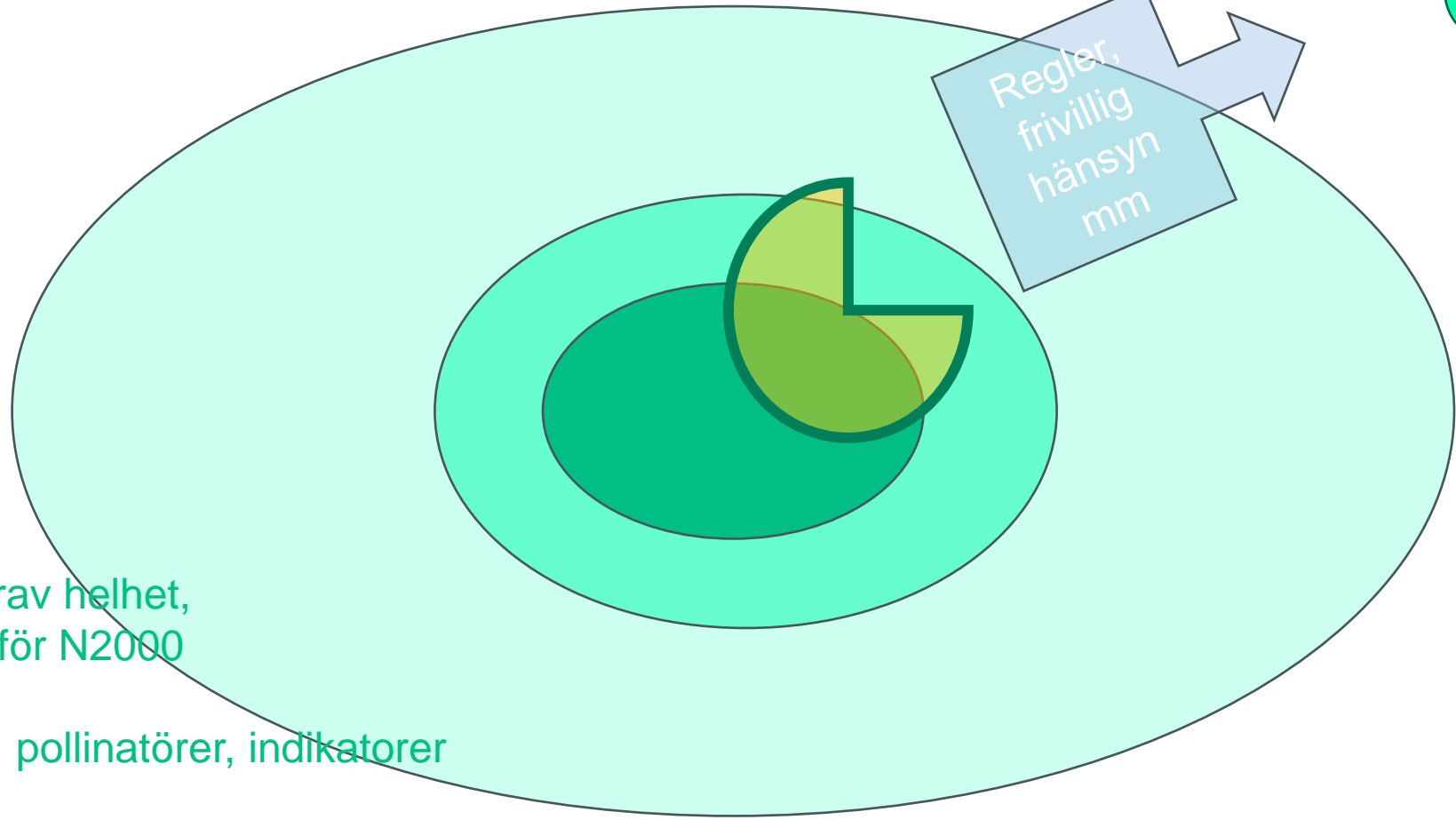
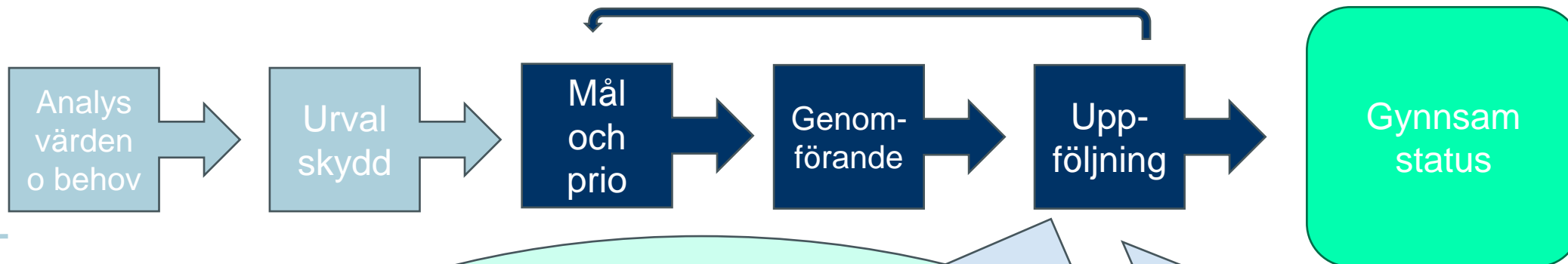
Förslag till förordning restaurering natur

Återställ natur så att målen enligt naturvårdsdirektiven nås!

Bindande och tidsatta krav på länderna för resultat i hela landskapet

Kompletterande mål urbana miljöer, fritt strömmande vattendrag, pollinatörer, positiv utveckling indikatorer biologisk mångfald i brukat landskap

NRL:
Bindande resultatkrav helhet,
dvs krav även utanför N2000
Tidsplan
Urbant, vattendrag, pollinatörer, indikatorer

Art- och habitatdirektivet

Artikel 2 Syftet

1. Syftet med detta direktiv är att bidra till att säkerställa den biologiska mångfalden genom bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter i medlemsstaternas europeiska territorium som omfattas av fördraget.

2. Åtgärder som vidtas i enlighet med detta direktiv skall syfta till att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos livsmiljöer samt arter av vilda djur och växter av gemenskapsintresse.

Artikel 3 Nätverket

1. Ett sammanhängande europeiskt ekologiskt nät av särskilda bevarandeområden skall inrättas under beteckningen Natura 2000. Detta nät, som skall bestå av områden med de livsmiljötyper som finns förtecknade i bilaga 1 och habitat för de arter som finns förtecknade i bilaga 2, skall göra det möjligt att bibehålla eller i förekommande fall återställa en gynnsam bevarandestatus hos de berörda livsmiljötyperna och arterna i deras naturliga utbredningsområde.

2. Varje medlemsstat skall bidra till bildandet av Natura 2000 i en utsträckning som står i proportion till omfattningen på dess territorium av de livsmiljötyper och habitat för de arter som anges i punkt 1. Varje medlemsstat skall därför, i enlighet med artikel 4 och med beaktande av de mål som anges i punkt 1, utse områden till särskilda bevarandeområden.

3. I fall då de anser det nödvändigt skall medlemsstaterna sträva efter att göra Natura 2000 mer ekologiskt sammanhängande genom att bibehålla och i förekommande fall utveckla de element i naturen som anges i artikel 10 och som är av avgörande betydelse för vilda djur och växter.

Artikel 4 utpekandet

4. När ett område av gemenskapsintresse har valts ut i enlighet med förfarandet i punkt 2 skall den berörda medlemsstaten så snart som möjligt och senast inom sex år utse området till särskilt bevarandeområde, varvid prioriteringar skall fastställas mot bakgrund av den betydelse området har för att möjliggöra att en gynnsam bevarandestatus hos en livsmiljötyp i bilaga 1 eller en art i bilaga 2 bibehålls eller återställs, och för att Natura 2000 skall bli sammanhängande, och mot bakgrund av den risk för försämring eller förstörelse som området är utsatt för. 5.

Så snart ett område har förts upp på den lista som avses i punkt 2 tredje stycket skall det omfattas av bestämmelserna i artikel 6.2-4.

Artikel 6 bevarandet

1. För de särskilda bevarandeområdena skall medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för bevarande, vilket om så krävs innefattar utarbetande av lämpliga skötsel- och förvaltningsplaner särskilt för områdena eller integrerade i andra utvecklingsplaner, samt lämpliga lagar och andra författningar eller avtal, som motsvarar de ekologiska behoven hos de livsmiljötyper i bilaga 1 och de arter i bilaga 2 som finns i områdena.
2. Medlemsstaterna skall i de särskilda bevarandeområdena vidta lämpliga åtgärder för att förhindra försämring av livsmiljöerna och habitaterna för arterna samt störningar av de arter för vilka områdena har utsetts, om sådana störningar kan ha betydande konsekvenser för målen med detta direktiv.

Reglering +
agerande

genomförande

Artikel 8 finansieringen (och PAF)

1. Samtidigt som de föreslår områden som de finner lämpliga som särskilda bevarandeområden, och som hyser prioriterade livsmiljötyper eller prioriterade arter, skall medlemsstaterna vid behov till kommissionen sända sina beräkningar avseende den medfinansiering från gemenskapen som de anser nödvändig för att de skall kunna uppfylla sina förpliktelser enligt artikel 6.1.
2. I samförstånd med var och en av de berörda medlemsstaterna skall kommissionen, för de områden av gemenskapsintresse för vilka ansökan om medfinansiering gjorts, fastställa vilka åtgärder som är helt nödvändiga för att det skall vara möjligt att bibehålla eller återupprätta en gynnsam bevarandestatus hos de prioriterade livsmiljötyperna och de prioriterade arterna på de berörda områdena, samt de totala kostnaderna för dessa åtgärder.
3. Kommissionen skall i samförstånd med de berörda medlemsstaterna göra en bedömning av den finansiering, inbegripet medfinansiering, som är nödvändig för genomförandet av de åtgärder som avses i punkt 2, varvid hänsyn skall tas till bl. a. koncentrationen på medlemsstatens territorium av prioriterade livsmiljötyper eller prioriterade arter och den relativa börda som de nödvändiga åtgärderna innebär.
4. Med utgångspunkt i den bedömning som avses i punkterna 2 och 3 skall kommissionen, med beaktande av de finansiella medel som är disponibla enligt relevanta gemenskapshandlingar och i överensstämmelse med förfarandet i artikel 21, anta en prioriterad plan för de åtgärder som rör medfinansiering och som skall vidtas när området har utsetts i enlighet med artikel 4.4.

Artikel 10 "GI"

I syfte att göra nätet Natura 2000 mer ekologiskt sammanhängande skall medlemsstaterna inom politiken för markanvändning och utveckling, i den mån de anser det nödvändigt, sträva efter att främja skötseln och förvaltningen av de element i naturen som är av avgörande betydelse för vilda djur och växter. Dessa element är sådana som, till följd av sin lineära eller kontinuerliga struktur (t. ex. floder med sina bankar eller de traditionella systemen för markering av markgränser) eller sin förbindelsefunktion (t. ex. dammar eller små skogar), är väsentliga för vilda arters flyttning, spridning och genetiska utbyte.

EUs strategi för biologisk mångfald 2030:

Förtydligar vikten av att områden inte bara "pekas ut" utan att deras värden faktiskt bevaras/förvaltas också

- **alla skyddade områden måste ha tydligt angivna bevarandemål och åtgärder**
- **åtgärder på plats (i tillräcklig omfattning)**
- **uppföljning och övervakning**
- **utvärdera effektivitet förvaltning**

“Member States are expected to put in place the necessary governance systems and allocate sufficient resources to ensure that all protected areas, in Natura 2000 or under national protection schemes, as well as all OECMs are adequately managed and monitored”

Gynnsam bevarandestatus, Gynnsamt/gott tillstånd

Gynnsam bevarandestatus – den biogeografiska nivån

en livsmiljös bevarandestatus: summan av de faktorer som påverkar en livsmiljö och dess typiska arter och som på lång sikt kan påverka dess naturliga utbredning, struktur och funktion samt de typiska arternas överlevnad på lång sikt inom territorium. En livsmiljös bevarandestatus anses ”gynnsam” när

- dess naturliga utbredningsområde och de ytor den täcker inom detta område är stabila eller ökande, och
- den särskilda struktur och de särskilda funktioner som är nödvändiga för att den skall kunna bibehållas på lång sikt finns, och sannolikt kommer att finnas under en överskådlig framtid, och
- bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam

Gynnsamt/gott tillstånd – det som kan nås på en plats

”ett tillstånd där en livsmiljötyps viktigaste egenskaper, *särskilt dess struktur, funktioner* och *typiska arter eller typiska artsammansättning*, avspeglar den höga nivå av ekologisk integritet, stabilitet och resiliens som är nödvändig för att säkerställa att den bibehålls på lång sikt *och således bidrar till att uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus*”

Restaurering: ”processen att aktivt eller passivt understödja återhämtningen hos ett ekosystem *i syfte att förbättra dess struktur och funktioner, med målet att bevara eller öka den biologiska mångfalden och ekosystemsresiliensen genom att förbättra* tillståndet till gott för en livsmiljötyp **■**, *återetablera en gynnsam referensareal och förbättra* området för en livsmiljö för en art *till tillräcklig kvalitet och kvantitet*

Restaurering

”processen att aktivt eller passivt understödja återhämtningen hos ett ekosystem *i syfte att förbättra dess struktur och funktioner, med målet att bevara eller öka den biologiska mångfalden och ekosystemsresiliensen genom att förbättra tillståndet till gott för en livsmiljötyp* ■ , *återetablera en gynnsam referensareal och förbättra* området för en livsmiljö för en art *till tillräcklig kvalitet och kvantitet* ”

Nya krav för Natura-databasen, och uppdateringar i NNK

Data per område ska uppdateras regelbundet framöver.

Från 2025, klart i slutet av 2027

Nyheter eller förtydliganden i formatet är i synnerhet:

- Areal av varje utpekad naturtyp i området, uppdelat på yta i gott tillstånd, icke gott tillstånd respektive okänt tillstånd.
 - Är bevarandemålet för naturtyp att hindra försämring / bibehålla den / förbättra tillstånd / öka areal / återetablera / annat?
 - Är de nödvändiga bevarandeåtgärderna fastställda? Och genomförda? (helt / delvis / inte)
 - Följs effekten av bevarandeåtgärderna upp regelbundet? Ja/Nej
 - Gör bevarandeåtgärderna att bevarandemålen uppnås? Ja / Nej / Inte än / Okänt p.g.a. ej bedömt.
- för att se i vilken grad Natura 2000-områdena bidrar till att nå målen med direktiven
- för att få underlag för planering, prioritering, budgetering, m.m.

Frågor och svar

Fråga från deltagarna: Finns det en uttalad ambition att databasens innehåll kommer att vara publik? Och alltså kunna komplettera informationen i respektive bevarandeplan avseende tillståndsbeskrivningarna som kommer att förändras över tid? (Kommer ju ge fler anledningar att fundera över databasens innehåll)

Svar: Ja, NNK är publik och där kan man uppdatera den senaste kunskapen som publik. Naturdatabasen är publik på eu-nivå även om vissa delar har sekretess.

Fråga från deltagarna: ett analogt system borde finnas för övriga formellt skyddade områden, eftersom de behövs och eftersom det skulle sy ihop förvaltningen av skyddade områden.

Svar: Ja vi tar med oss frågan om hur vi nationellt kan sammanställa detta.

Frågor och svar

Fråga från deltagarna: Är kraven på rapportering i SDF kopplade bara till naturtyper och inte till arter?

Svar: Kraven är kopplade till de värden som är grund för utpekandet, och finns för både naturtyper och arter. Exempelvis så kan dessa attribut anges som bevarandemål för arter: "Prevent deterioration / Maintain the extent and the good quality of the habitat of the species and the population size / Enlarge area of the habitat of the species / Re-establish habitat for the species / Improve the quality of the habitat of the species (considering also disturbance and mortality factors) / Increase the population size / Re-establish the population at the site / Other".

Fråga från deltagarna: Är det länsstyrelsen själva som ska rapportera i Natura-databasen? När kan NNK komma igång igen? Är ju viktig för att hålla reda på naturtypers areal och status

Svar: Beträffande Naturadatabasen – ja det är Länsstyrelserna som ska mata in data. Viss information som naturtypers areal är i dagsläget beroende av regeringsbeslut. Hur vi ska få in denna information har vi inget svar på i dagsläget utan vi har bla efterfrågat tydligare styrsignaler från regeringen med anledning av detta.

Beträffande NNK så går det att redigera idag genom att Metria checkar ut, och sedan in. Men före sommaren ska Länsstyrelserna kunna jobba direkt i NNK igen. Metria kommer att hålla utbildningar då. Länsstyrelserna har full rådighet att redigera i NNK så att det stämmer med senaste kunskap. Metrias kartering är endast ett underlag för länsstyrelserna att arbeta med.

Förordningen om områdesskydd

§16” Myndigheterna ska prioritera skyddsarbetet för de områden som har förtecknats enligt 15 §. Inom ramen för sina befogenheter och ansvarsområden ska myndigheterna vidta de åtgärder som behövs eller är lämpliga med hänsyn till det skyddsintresse som föranlett att ett område förtecknats. I fråga om sådana områden som avses i 15 § andra stycket 1-3 ska myndigheterna särskilt bevaka att en gynnsam bevarandestatus bibehålls eller återställs för berörda livsmiljöer och arter **samt vidta åtgärder för att förhindra**

1.att den livsmiljö eller de livsmiljöer som avses att skyddas i området försämras, och

2.att den art eller de arter som avses att skyddas i området utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arten eller arterna.

Särskild hänsyn ska tas till prioriterade arter och prioriterade livsmiljötyper.

Förvaltningen en del av skyddsarbetet enligt § 16 FOM

Vägledningar mm

Några länkar

[Managing and protecting Natura 2000 sites - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/management-and-protection-natura-2000-sites)

Under denna finns flera "vidarelänkar", t ex till:

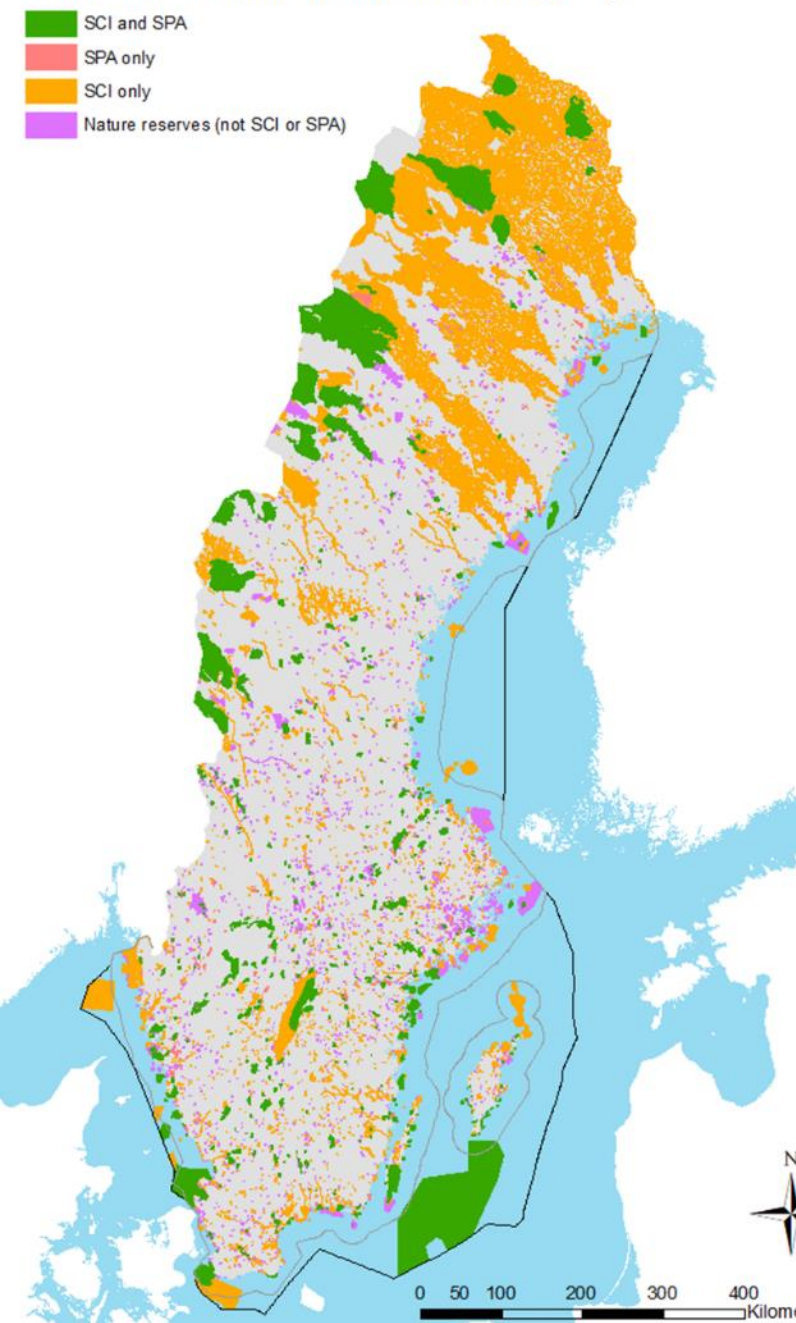
Vägledning artikel 6 [Managing Natura 2000 sites - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/management-and-protection-natura-2000-sites)

[Biodiversity strategy for 2030 - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/biodiversity-strategy-2030)

[Natura 2000 i Sverige \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se/natura-2000-i-sverige)

Natura 2000 och det praktiska – frågor och utmaningar

Sverige?

Drygt 4 000 Natura 2000 i Sverige, över 5 500 skyddade områden.

Dessutom frivilliga avsättningar mm.

Hög andel små objekt.

Uppdateringsbehov av enskilda beslut, skötselplaner och bevarandeplaner - stor volym!

Genomförande av åtgärder, planering och prioritering

Resurser...

Praktiken förvaltning?

- Prioriteras N2000?

(tveksamt, många förvaltare anger fortfarande att NR går före p g a tydligare skötselplaner, mandat etc)

- Tillräckliga kunskaper om tillstånd och förvaltningsbehov?

- Inaktuella planer (och kunskapsluckor/inaktuella uppgifter NNK mm)

- Prioriterade bevarandevärden? Strukturerad prioritering, det viktigaste först?

- Högre fokus restaurering enligt NRL, tidsplan

- Kunskap om metoder?

- Reglering/rådighet?

- Helhetstänk, landskap?

Frågor och svar

Fråga från deltagarna: Kommer ni in på hur resultat från MÖ/uppf. fortsättningsvis ska inrapporteras så att det kan lira ihop med NNK och Naturdatabas?

Svar: Vi återkommer angående detta.

Samma behov finns för övriga formellt skyddade områden. Det handlar också om naturtyper, arter och bevarandemål. Att veta vad man måste göra och följa resultatet.

Bevarandetillstånd och resultat av åtgärder

- Aktuell bild av läget?
- Vad behöver löpande skötsel, vad behöver restaureras?
- Hur ser utvecklingen ut, trend?
- Resultat av åtgärder?
- Uppdateringskrav Naturdatabasen/SDF
- Behövs vägledning från NV? Om vad?

Gruppdiskussioner

Gruppdiskussion 30 min

- Har ni inom förvaltningen ”koll”, dvs håller ni ordning på hur det är med bevarandetillstånd och resultat av insatser – och vidtar åtgärder om det behövs?
 - Aktuell bild av läget?
 - Vad behöver löpande skötsel, vad behöver restaureras?
 - Hur ser utvecklingen ut, trend ?
 - Resultat av åtgärder?
- Det som inte funkar idag – vad beror det på (förutom brist på tid/pengar)?
- Behövs vägledning från NV? Om vad?

Anteckningar gruppdiskussioner

Frågor:

1. Har ni inom förvaltningen ”koll”, dvs håller ni ordning på hur det är med bevarandetillstånd och resultat av insatser – och vidtar åtgärder om det behövs?

- Aktuell bild av läget?
- Vad behöver löpande skötsel, vad behöver restaureras?
- Hur ser utvecklingen ut, trend ?
- Resultat av åtgärder?

2. Det som inte funkar idag – vad beror det på (förutom brist på tid/pengar)?

3. Behövs vägledning från NV? Om vad?

Anteckningar gruppdiskussioner

Grupp 1: Om man har koll eller inte är till hög grad personberoende. Det som behövs är en gemensam databas där allt ska in samt resurser för att ta fram och lägga in detta. Det är viktigt att det finns möjlighet att koppla tillstånd med åtgärder.

Grupp 2: Det finns stora brister i NNK och kanske främst viktigt att få denna bättre så det stämmer med verkligheten.

Grupp 3: De finns stora brister i användande av NNK och att det inte används särskilt mycket. Man diskuterade även Skötseldos och att det finns olika system och viktigt att allt kan synkas eller byggas ihop. Det är viktigt att hitta rätt detaljnivå i dessa uppföljningar. Ett bra exempel lyftes från länsstyrelsen i Uppsala där man för cirka tio år sedan gjort ansats att sammanställa åtgärdsbehovet i alla skyddade områden.

Grupp 5: Det finns förbättringspotential gällande dokumentationen kring skyddade områden. Dåliga riktlinjer från NV gällande uppföljning. Det är svårt att veta hur man ska prioritera mellan NR och N2000, speciellt när budgeten är som den är.

Anteckningar gruppdiskussioner

Grupp 6: Bevarandetillstånd – är en svår fråga att bedöma för tjänstemän. Handlar mycket om populationsstorlek och tillstånd – *när* uppnås detta? Exempelvis slätterängar - här gör vi uppföljningar varje år men rapportering sker var 6:e år. Detta intervall är för glest. Borde vara oftare.

Vad gäller restaurering av vatten, blir ofta en domstolsfråga, vilket innebär att det kan kosta hundratusentals kronor för att täppa igen ett litet dike.

Vägledning från Naturvårdsverket: Hur kan vi skapa oss rådighet? Om vi exempelvis har en massa små områden som ligger som ett pärlband efter varandra med behov av bete. Hur löser vi detta på bästa sätt? Mycket löser vi med NVA på 5-10 år, mm men behöver mer input om långsiktiga lösningar för detta. NNK ställer till det. Kan vi få ordning på detta skulle det underlätta mycket.

Grupp 7: Det varierar mycket från län till län. För små avgränsade projekt kan det funka med uppdateringar i NNK. Stiftelser återrapporterar inventering till länsstyrelsen. Osäkert om det kommer med i NNK senare.

Mer användarvänligt system för återrapportering av skydd och åtgärder behövs. Idag finns en stor osäkerhet i naturtypsklassningar och naturtypsdefinitioner som inte passar.

Grupp 8: Det finns ingen övergripande bild av läge eller status på skyddade områden. Befintliga naturtyper stämmer inte. Ingen har strukturerad uppföljning av arter eller åtgärder. Ett län arbetade med Life projekt och inom detta pågår restaurering och uppföljning.

Kompletterande inskick via mail från grupperna

Skåne: Personbundet men låg personalomsättning så klarar sig tack vare det. Men inte dokumenterat/uppfoljningsbart. Har inte full koll på status, vill ändra vissa naturtyper, det är svårt. Har koll på prio löpande skötsel, gör inga restaureringar. 130 NR är bortprioriterade i år avseende löpande skötsel. Trend, områden växer igen. Restaurerar endast inom LIFE. Tagit fram en enkel manual för uppföljning. Idag är det svårt att planera långsiktigt. Skulle behöva tydliga, mål, delmål, aktiviteter. Kartlägga tillstånd på karta måste göras för att kunna prioritera skötsel och fördela medel.

Uppsala: Har inte full koll, vet inte om det är gynnsam bevarandestatus: Många reservat som är natura, inte samma målbild som bevarandeplanen i skötselplaner. Svårt att ändra skötselplaner, även beslutet behöver ändras, tar lång tid. Det finns natura som är betesmarker, hela marken bör betas men hela marken kvalificerar sig inte. Går in med skötselmedel där men inte till alla områden. Ingen uppföljning på många år. Svårt att veta status. Vissa naturtyper är fel. Områden växer igen.

Dalarna: Bäst koll på områden som ligger i NR. Främst passiv restaurering. Dålig koll. Fjällen växer inte igen. Finns tänk kring långsiktighet och planering även om det inte är dokumenterat. Gjort en del försök till adaptiv förvaltning. Har också mycket diskussion om gemensam prioritering. Det behövs ett sätt att snabbt lyfta fram olika typer av insatsbehov i olika områden.

Kompletterande inskick via mail från grupperna

Norrbottnen: Har väldigt dålig koll på status. Ingen jobbar med uppföljning. Stort fokus på tillgänglighetsfrågor, NR och NP. Har ett antal små utpekade Natura, fastmark slätterängar, mycket slättermyrar, några skyddade som Natura och några som naturreservat. Senaste landsbygdsprogrammen enorm ökning av slättermyrar, nu borta ur programmet, tappade 100 milj i miljöstöd till Norrbotten varav 10 milj inom skyddade områden. Vissa väldigt fina områden finns med, är inte utpekade, t ex ett område vid Rapadalen. Många nya NR som kostar 2 milj i gränsmarkering. Habitatet i fjällen påverkas mycket av klimatförändringar, kalfjället försvinner pga igenväxning.

Värmland: Jobbat med LIFE- och skött Natura 2000, ökat fokus på Natura. Inte koll på status.

Jönköping: Ingen övergripande koll, bara vissa reservat och eller naturtyper. Personberoende - största problemet. Kortsiktigt - ingen långsiktig planering och återkopping (adaptiv)

Västerbotten: Har rätt bra koll men mycket finns hos enskilda personer. Finns inte samlat för överblick för en som kommer ny. Skulle vara bra med något system där man lägger in data. Skötsel-DOS används men svårt system att använda för uppföljning

Sörmland: Personberoende. Svårt att få en överblick. Planering och uppföljning av åtgärder utan tydlig koppling till långsiktig uppföljning och planering. Dock finns en flerårsplanering så lite underlag för att sätta in insatser om pengar kommer finnas.

-

Kompletterande inskick via mail från grupperna

Gemensamt konstateras att alla har kortsiktig planering och att det finns en grundkoll. Med det saknas en databas för skötselbehov. Uppdrag med tvingande leverans. Det finns stor potential om arbetet med nytt skötselDOS genomförs.

Hur används NNK?

Grunden är dålig och inte så användbar i Norrbottensfjällen, grovt och fel. Ingen idé att rätta till, först måste kartan göras om. Ska man göra statistik måste detta vara rätt. Dock används kartan idag av t ex exploatörer så BD är måna om att det ska bli rätt. Även i Uppland ser inte NNK ut att stämma, mycket är lagt som blötare miljöer än de är (idag i a f).

Lättillgängliga verktyg gör framtida uppdateringar enklare. Det finns även behov av att titta på det som inte är klassat. Gamla NNK är inte enhetligt gjord. NMD är bra, heltäckande och mera aktuellt.

Stiftelserna kommer inte åt att uppdatera NNK idag.

Sammanfattning från Naturvårdsverket samt diskussion

Det efterfrågas att bättre system/modell för att registrera och följa upp åtgärder. Det behövs även en styrsignal från oss att detta ska göras. Rådighetsfrågan är en utmaning. Flera lyfte konflikten att reservatsbeslut och skötselplaner inte motsvarar behoven i bevarandeplaner. Det kan också finnas målkonflikter inom natursystemet. Naturvårdsverket behöver troligen jobba med vägledning kring bedömning av vad som är god respektive icke god status.

Kommentar från deltagarna:

Att utveckla att bra system som gör det lätta att få in saker kan vara ett alternativ till styrsignaler. Önskemål lyftes även att när det gäller skydd av små "oskyddade" områden kan Skogsstyrelsen behöva en liten puff från centralt håll (Naturvårdsverket) eftersom det inte är självklart att det skyddet prioriteras.

Den minskande bemyndiganderamen lyftes också som ett stort problem som kan medföra utmaningar att klara skötseln, utöver bristande resurser. Det innebär att man t.ex. måste gå från fleråriga till ettåriga avtal för t.ex. bete.

Det skulle vara bra med uppdrag till länen att redovisa t ex status på skydd och skötsel på alla områden. Så det "tvingas upp i ytan" om det finns oskyddade områden eller N2000-områden som inte sköts. Det borde inte vara jättesvårt för länen att ta fram.

Frågor och svar

Fråga från deltagarna: När det gäller uppföljningen, t ex gräsmarksuppföljningen. Tycker ni på Naturvårdsverket att det fungerar med det upplägget? Eller borde man se över rekommendationen för hur uppföljning ska göras, det vill säga vart 6.e år. Fungerar troligen inte optimalt i dagsläget? Behövs tätare omdrev? Kanske en forskarfråga. Vi ser bla i vissa åtgärdsprogram att detta inte riktigt funderar.

Svar: Det som ligger som obligatorisk uppföljning (“block A”) enligt informationen på Naturvårdsverkets webbsida om uppföljning av skyddade områden är i dagsläget för ambitiöst. Vi har inte hunnit med att se över detta, men har informerat kontaktpersonerna för uppföljningen att det enda som är fortsatt prioriterat är att uppdatera naturtypskartan (i NNK). Övriga delar i block A får länsstyrelserna bedöma från fall till fall om det ska göras. Vi har påbörjat ett arbete med att ta fram stöd för enklare och snabbare uppföljningsmetoder med hjälp av Artdatabanken. Vi behöver dock först göra det tydligare hur bedömningen av ”gott tillstånd” för naturtyperna ska göras. Nu börjar vi med att se över de naturtypsvisa vägledningarna där det ingår. Sen kan vi ta tag i arbetet med att skapa någon slags snabbuppföljning mer. Så problematiken är känd och arbete pågår, men vi på Naturvårdsverket har liksom ni på länsstyrelserna mer att göra än vi hinner med, så i nuläget kan vi inte lova någon tidplan tyvärr. Det kommer även komma upp när vi tar fram nytt “VVV”.

Fråga från deltagarna: vad pågår kring SkötselDos?

Svar: vi kommer behöva byta ut SkötselDos men vi vet inte hur detta nya system kommer att se ut. Kan landa i att vi behöver flera olika system för att tillgodose olika behov. Så arbetet pågår. Nytt system 2026 är planen. När ni planerar åtgärder eller ser över mål, kom ihåg att miljökvalitetsnormer för vatten (MKN) inte får hindra uppnående av mål i Natura 2000-områden. Det är juridiskt fel om de skulle göra det, och i så fall behöver MKN ändras. Natura 2000-bevarandemålen har företräde enligt MB 5 kap 2 §.

Frågor och svar

Fråga från deltagarna: Är vi eniga om att vi åter ska börja använda "gott tillstånd" på områdesnivå som begrepp för lokal GYBS? Utifrån NRL:s terminologi alltså? Jurister har ju ansett att det varit ett problem att det inte existerar i vår lagstiftning där endast GYBS.

Svar: Denna fråga besvarades inte på mötet, men det har kommit tydlig vägledning på senare år från kommissionen där de tydliggör att GYBS på biogeografisk nivå inte räcker, utan att man måste sikta på att nå bästa möjliga tillstånd för förekomsterna i varje objekt. I och med att begreppet "gott tillstånd" även införts i SDF-formatet, och funnits med inklusive tydlig definition i förslaget till förordning om restaurering av natur, som Kommissionen stått helt bakom och granskat juridiskt, så bedömer vi inte att det finns någon oklarhet om hur begreppen kan kopplas till varandra och det är värdefullt att ha ett begrepp, gott tillstånd, som tydligt gäller just lokalt.

EU-domstolen har klargjort att nå bevarandemålen för ett Natura 2000-område innebär att nå gynnsam bevarandestatus på områdesnivå för de aktuella arterna/naturtyperna. I nya SDF ska vi ange t.ex. yta av naturtyp i gott tillstånd respektive icke gott tillstånd per Natura 2000-område. I princip bör man eftersträva ett gött tillstånd för hela ytan av varje naturtyp. Natura 2000-områdena är ju vårt viktigaste åtagande för att bevara naturtyperna i landskapet som helhet.

Ibland kanske undantag motiveras ekologiskt. Om det t.ex. på grund av naturgivna förutsättningar inte går att nå gott tillstånd för en naturtyp på hela ytan i ett Natura 2000-område kan man tänka sig ett bevarandemål där 90 % av ytan ska uppnå gott tillstånd, och när vi detta skulle i så fall gynnsam bevarandestatus på områdesnivå uppnås.

- **Fråga från deltagarna:** LST Norrbotten har haft ett antal diskussioner med Naturvårdsverket om hur osäkra naturtypskarteringar och ibland felaktigt utpekade naturtyper kan påverka framtagandet av underlag/referensarealer inför restaureringslagstiftningen. Det kan behövas en del vägledning där vilka konsekvenser det kan få och hur länsstyrelser förväntas hantera det.

Frågor och svar

Fråga från deltagarna: Är vi eniga om att vi åter ska börja använda "gott tillstånd" på områdesnivå som begrepp för lokal GYBS? Utifrån NRL:s terminologi alltså? Jurister har ju ansett att det varit ett problem att det inte existerar i vår lagstiftning där endast GYBS.

Svar: Denna fråga besvarades inte på mötet, men det har kommit tydlig vägledning på senare år från kommissionen där de tydliggör att GYBS på biogeografisk nivå inte räcker, utan att man måste sikta på att nå bästa möjliga tillstånd för förekomsterna i varje objekt. I och med att begreppet "gott tillstånd" även införts i SDF-formatet, och funnits med inklusive tydlig definition i förslaget till förordning om restaurering av natur, som Kommissionen stått helt bakom och granskat juridiskt, så bedömer vi inte att det finns någon oklarhet om hur begreppen kan kopplas till varandra och det är värdefullt att ha ett begrepp, gott tillstånd, som tydligt gäller just lokalt.

EU-domstolen har klargjort att nå bevarandemålen för ett Natura 2000-område innebär att nå gynnsam bevarandestatus på områdesnivå för de aktuella arterna/naturtyperna. I nya SDF ska vi ange t.ex. yta av naturtyp i gott tillstånd respektive icke gott tillstånd per Natura 2000-område. I princip bör man eftersträva ett gött tillstånd för hela ytan av varje naturtyp. Natura 2000-områdena är ju vårt viktigaste åtagande för att bevara naturtyperna i landskapet som helhet, men ibland kanske undantag motiveras ekologiskt. Om det t.ex. på grund av naturgivna förutsättningar inte går att nå gott tillstånd för en naturtyp på hela ytan i ett Natura 2000-område kan man tänka sig ett bevarandemål där 90 % av ytan ska uppnå gott tillstånd, och när vi detta skulle i så fall gynnsam bevarandestatus på områdesnivå uppnås.

Förslaget till EU-förordning om restaurering av natur

13 mars 2024

Conny Jacobson, Skötselenheten, Naturvårdsverket

Vad innebär förslaget?

Skapar ett ramverk för hur medlemsstaterna ska vidta restaureringsåtgärder som för EU som helhet ska omfatta minst 20 % senast 2030 och senast 2050 alla ekosystem som behöver restaureras.

Flera bindande mål för medlemsstaterna med etappmål för 2030, 2040, 2050.

Både **aktiv och passiv** restaurering, och att områdena normalt inte får försämrats efter åtgärderna.

Bindande mål för medlemsstaterna

Artikel 4 & 5: Naturtyper och arter som omfattas av EU:s naturvårdsdirektiv m.fl. (land, sötvatten, kust och marint, inom Natura 2000 och utanför)

Artikel 8: Urbana miljöer (krontäckning, andel grönyta)

Artikel 9: Vattendrag (inventera o åtgärda vissa artificiella barriärer för fritt strömmande vattendrag, återställda naturliga funktioner för svämplan)

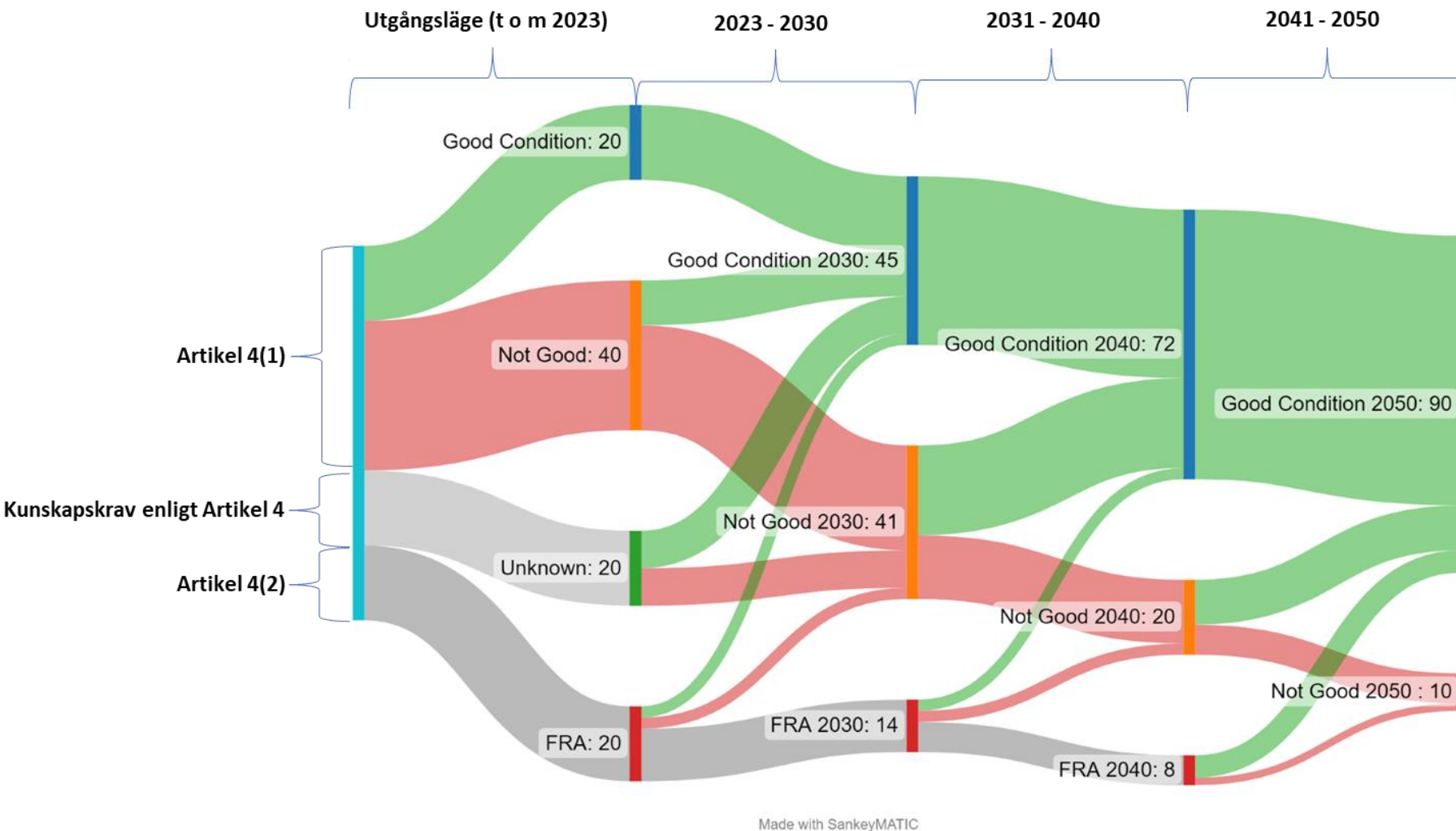
Artikel 10: pollinatörer (åtgärder utöver artikel 4, vända negativ trend till 2030, därefter förbättring till uppnådd målnivå)

Artikel 11: övrigt jordbrukslandskap (ökning för minst två av tre indikatorer: gräsmarksfjärilar, lager av organiskt kol i mineraljord på åkermark, andel jordbruksmark med landskapselement som gynnar biologisk mångfald. Ökning av jordbruksfåglar, återvätning av dränerad torvmark)

Artikel 12: övrig skogsmark (ökning av skogsfåglar, samt 6 av 7 indikatorer: stående död ved, liggande död ved, andel skogsmark med olikåldrig struktur, skoglig konnektivitet, lager av organiskt kol, andel skogsmark som domineras av inhemska trädarter, trädslagsblandning)

Schematiskt exempel - naturtyp

Utgångsläge
 80% av FRA utgörs av naturtyp (4.1):
 - 20%-enheter i "good condition"
 - 40%- enheter i "not good"
 - 20%-enheter okänt tillstånd.

 20% av FRA behöver återställas (4.2.)

2023 - 2030
 86% av FRA utgörs av naturtyp (4.1):
 - 45%-enheter i "good condition"
 - 41%- enheter i "not good"

 6% av areal återställd och tillförts ovan. 14% av FRA behöver fortsatt återställas (4.2.)

2031 - 2040
 92% av FRA utgörs av naturtyp (4.1):
 - 72%-enheter i "good condition"
 - 20%- enheter i "not good"

 Ytterligare 6% av areal återställd och tillförts ovan. 8% av FRA behöver fortsatt återställas (4.2.)

2041 - 2050
 100% av FRA utgörs av naturtyp (4.1):
 - 90%-enheter i "good condition"
 - 10%- enheter i "not good"

 Ytterligare 8% av areal återställd och tillförts ovan. 0% av FRA behöver fortsatt återställas (4.2. är uppfyllt)

Sankey-diagram av Erik Årnfelt på HaV

Mer om artikel 4

4.1 Restaurering befintliga naturtypsförekomster med dåligt tillstånd

” Vid tillämpningen av denna punkt ska medlemsstaterna, beroende på vad som är lämpligt, fram till 2030 prioritera restaureringsåtgärder i områden som är belägna i Natura 2000-områden.”

4.4 Återetablering av naturtyper (med syfte att uppnå referensarealer)

4.1 och 4.4: per ekosystemgrupp (våtmarker, marint, skog etc) 30% till 2030, 60% till 2040, 90% till 2050 eller något lägre krav på gott tillstånd, >80 % 2050, för mycket vanliga naturtyper

4.11 Fortsatt kontinuerlig förbättring av restaurerade ytor

.

Nationella restaureringsplaner

- Omfattande arbete, kunskapskrav, KOM granskar.
- Inom två år efter att förordning trätt i kraft
- Ska gälla till 2032-2050, uppdateras i omgångar (-32, -42)
- Del A: Formalia, beskrivningar av kopplingar till andra policyområden, hur planen tagits fram m.m.
- Del B: Översiktliga restaureringsplaner för alla naturtyper och arter kopplade till förordningens krav i artikel 4-12. Bl.a. målnivåer för yta av naturtyp i gott skick, mål för återskapande och kunskapsförsörjning.
- Del C: Åtgärdslistor med koppling till mål, uppföljning och finansiering.

Restaureringsplanerna och Natura 2000

14.14 När medlemsstaterna utarbetar sina nationella restaureringsplaner ska de beakta *särskilt* följande:

- a) De bevarandeåtgärder som har inrättats för Natura 2000-områden i enlighet med direktiv 92/43/EEG.
- b) Prioriterade åtgärdsplaner som har inrättats i enlighet med direktiv 92/43/EEG.

15.3 (c) En beskrivning av de restaureringsåtgärder som planeras eller har genomförts för att uppnå de restaureringsmål och fullgöra de skyldigheter som anges i artiklarna 4–13 i denna förordning och en specifikation av vilka av dessa restaureringsåtgärder som planeras eller har genomförts inom det Natura 2000-nätverk som har inrättats i enlighet med direktiv 92/43/EEG.

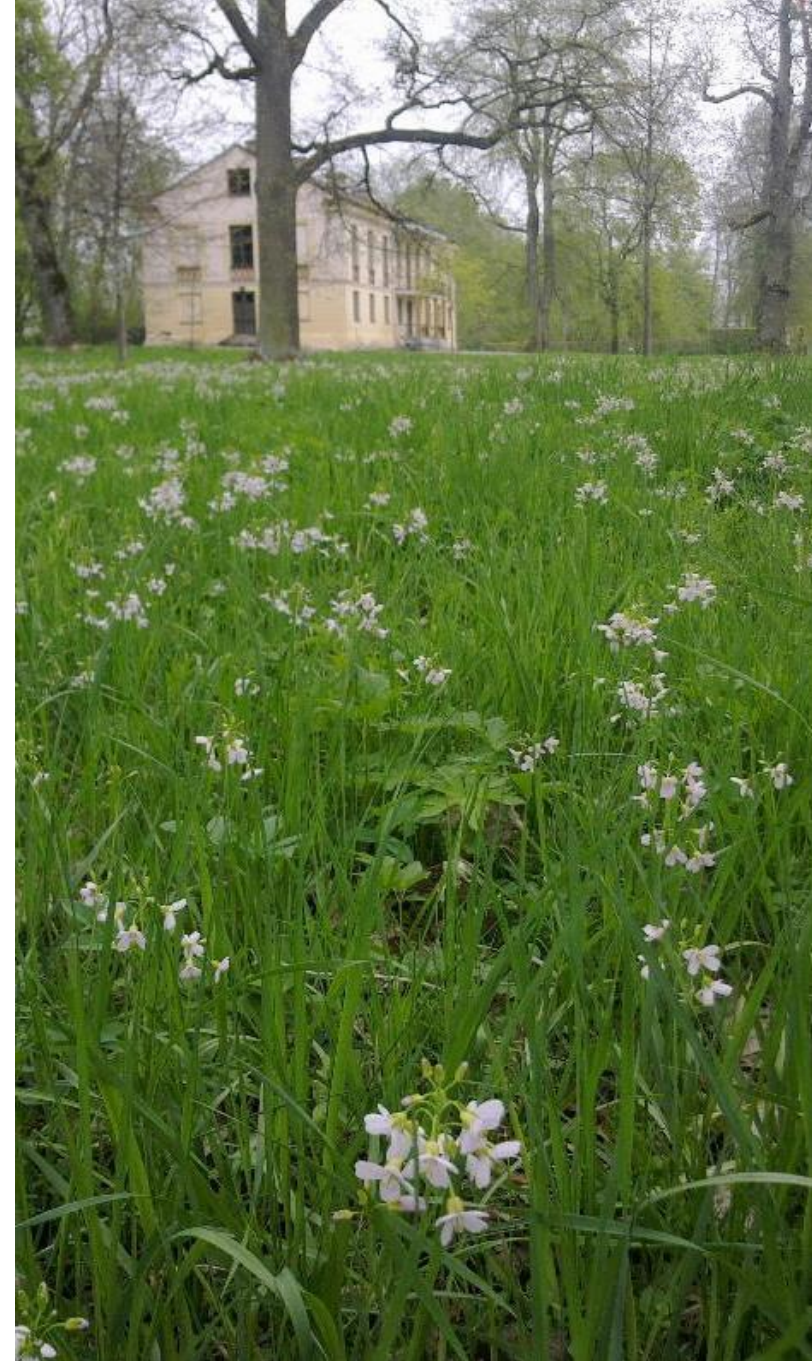
Utmaningar

- Bygger mycket på AHD
- Restaurering befintliga miljöer – skyddade områden särskild roll till 2030.
- Artikel 10 AHD, övriga landskapet, Gl. OECM?? Skogsstrategin
- Budgeten – är ju som den är
- Prio från PAF – för restaurering
- Återskapande

- Problemet med inaktuella beslut och planer
- VVV

Processen framåt

- EU-parlamentet godtog förordningen den 26 februari 2024
- Men rådet måste också godta den för att den ska träda i kraft - oklart om/när det kan ske
- Skulle bli direkt bindande, men nationell planering av arbetet kommer att behövas, ansvarsfördelning m.m.
- Nationella restaureringsplaner – ska finnas inom två år efter ikraftträdande. Process, förankring, roller...?
- Om den inte antas – så har vi fortfarande kvar alla grundkrav enligt ”bakomliggande lagstiftning”, särskilt Art- och habitatdirektivet, som utgångspunkt för arbete och prio. För skyddade områden tydliga lagkrav redan nu – och kommande krav i SDF

Frågor och svar

Fråga från deltagarna: LST Norrbotten har haft ett antal diskussioner med Naturvårdsverket om hur osäkra naturtypskarteringar och ibland felaktigt utpekade naturtyper kan påverka framtagandet av underlag/referensarealer inför restaureringslagstiftningen. Det kan behövas en del vägledning där vilka konsekvenser det kan få och hur länsstyrelser förväntas hantera det.

Svar: Vi vet alla att det är ett problem att inte regeringen tar beslut om ändrade naturtypsarealer. EU:s vägledning är dock tydlig med att när Natura-databasen ska uppdateras så ska senaste kunskaper gälla OBEROENDE av regeringsbeslut. Detta är något som Naturvårdsverket måste diskutera vidare med RK.

Fråga från deltagarna: Jag jobbar med restaurering av skog men ffa med frågan om detta utanför skyddad natur. I kontakt med skogsbolag och andra markägare så kommer ofta frågan upp kring hur mycket av restaureringen som ska göras utifrån NRL och då inom, respektive utanför skyddad natur? Vet att detta är klurigt att svara på, men kan ni säga något om detta?

Svar: I de konsekvensanalyser som är gjorda inom regeringsuppdraget om översyns av referensvärden för skog är de sammankopplade. Det finns stora utmaningar som handlar om att avgöra hur stor del av de avsatta områdena som inkluderar arealer för återställning, men det har gjorts beräkningar. Inom uppdraget har det också gjorts en bedömning av arealbehoven som behövs för restaurering utanför skyddade områden. Mycket av denna ”restaurering” handlar om att låta skogar med befintliga naturvärden fortsätta utvecklas mot högre värden. Parallellt med att vi ska restaurera natur ska vi även säkerställa att det vi har idag inte ska försämrats, även om det inte är skyddat. Vi behöver nå en nettoförbättring.

Frågor och svar

Fråga från deltagarna: Har Naturvårdsverket framfört ett förslag till Regeringen eller Regeringskansliet att överlåta beslut om (ändring av) gällande naturtyper/arealer/arter inom befintliga N2000 till Naturvårdsverket?

Svar: Vi har lyft problemen på handläggarnivå - men vi kommer att ta upp det igen på en mer juridisk nivå.

Fråga från deltagarna: Målnivåerna kan väl tänkas bli politiskt kontroversiella. Ger direktivet tydlig vägledning till hur målnivåer ska hanteras?

NRL är en förordning, dvs inte direktiv utan börjar gälla omgående i alla medlemsstater när EU antagit den. Den är dock inte antagen som lagstiftning av EU än, men den version som godtogs av EU-parlamentet innehåller bland annat en definition av gynnsam referensareal för naturtyper som gör detta tydligare än innan.

Det är en fråga som präglat vårt arbete på senare tid. Vi har bla redovisat referensvärden och genom detta blir de mer eller mindre operativa. Kontroversiellt.

Fråga från deltagarna: Vem tar ansvaret för åtgärder i den urbana miljön?

Svar: Om NRL blir EU-lagstiftning måste Sverige bestämma hur man ska jobba med den, t.ex. vilka myndigheter som ska göra vad, och det är inte klart än. Regeringen skulle ju kunna ändra i myndigheters instruktioner eller ge uppdrag på temat. För just den urbana miljön kan man spekulera i om t.ex. kommuner, länsstyrelser eller Boverket blir mer centrala. Men det får vi återkomma om ifall NRL antas.

Summering och avslut